

דבר העורך

בשעה טובה, ואחרי תהליך ארוך וממושך, אני שמח להציע לחברי האגודה הישראלית לתקשורת ולקוראים הנאמנים של "מסגרות מדיה", גם אלה שאינם חברי האגודה, את גיליון מספר 17.

כמיטב המסורת, הגיליון עולה לאתר האגודה ולרשת לאחר עבודת שיפוט ושיפוט חוזר של המאמרים ובחירתם של המתאימים ביותר למטרותיו של כתב העת ולקהל היעד העיקרי שלו, הלא הם חברי האגודה הישראלית לתקשורת.

גיליון זה לא היה עולה לרשת ללא השתתפותם ותרומתם המקצועית והמסורה של השופטים האנונימיים המעריכים את התאמתם של המאמרים לפרסום בכתב העת. תהליך השיפוט הוא אנונימי כפול, כלומר גם לשופטים וגם לכותבים, ונעשה באופן מעמיק ויסודי ובעיקר באופן בונה ומקדם. אני מבקש להודות לשופטים על ההיענות המהירה והעניינית, על התוכן המפורט והמעשיר של הערכתם ועל העמידה בלוחות הזמנים.

גיליון זה הוא השני המופק ללא כל סיוע כספי וכל הפעולות הכרוכות בהוצאתו לאור, כולל העריכה הלשונית וההפקה, נעשו בהתנדבות מלאה. כאן המקום להודות לד"ר אבשלום גינוסר, בשמי ובשם הכותבים והקוראים, על כך שהסכים להתנדב גם הפעם לערוך לשונית את כתב העת ועשה עבודה מעולה ומהירה, על כך יעידו כל כותבי המאמרים.

תודה מיוחדת שלוחה לד"ר מתן אהרוני על ההפקה המקצועית והיעילה של הגיליון, גם הוא בהתנדבות מלאה. תודה לחברי המערכת שתרמו רעיונות לקידום כתב העת ונענו ברצון לשיפוט ולהערכה במקרים מורכבים.

הגיליון שלפניכם, פותח בדברים לזכרו של פרופ' דן כספי ז"ל מפרי עטו של עמית שכטר. כפי שהתחייבנו בגיליון הקודם, שיצא לאור בסמוך למותו של דן, אנו מבקשים לכבד את זכרו בגיליון זה כמי שהיה ראשון יושבי הראש של האגודה ומעמודי התווך של התחום בישראל. אני משוכנע שהיה שמח להשתתף, או לפחות להגיב לדברים שעלו בדיון על השאלה: האם יש דור חדש של תיאוריות בחקר התקשורת, המחייב חשיבה מחודשת על הוראת קורסי היסוד בחקר התקשורת.

מה בגיליון :

השאלה האם התקשורת היא תחום ידע אקדמי ייחודי ועצמאי עומדת במוקד הדיון הפנימי והחיצוני שהתגבר עם הופעת האינטרנט והמדיה הדיגיטליים החדשים. עלינא ברנשטיין ודוד לוי יזמו דיון בנושא במהלך כנס האגודה והזמינו מגוון של חוקרי תקשורת להתייחס לשאלה. הדיון הוקלט ושוקלט ביוזמתה של ארנת טורין וכל אחד מהמשתתפים התבקש לערוך את דבריו לכלל מאמר דעה בהיקף של כ-1500 מילה. עלינא ודוד הקדימו וערכו את הדיון תחת הכותרת: **גבולות הדיסציפלינה – ותכני קורסי "מבוא לתקשורת": האם הגיעה כבר התקופה החמישית?**

בדיון השתתפו: ארנת טורין, דוד לוי, הלל נוסק, אשרת ששוני- בר לב ודניאל דור, והוא מובא בפניכם בגיליון זה. בהמשך ליוזמה זו, נפתח מדור חדש בכתב העת – דיון. אתם מוזמנים להגיב לדברים במאמרי דעה על נושא הדיון באותו היקף. בהמשך, נציע נושאים נוספים לדיון ובכך, אני מקווה, נקדם את השיח בינינו על נושאים שבמוקד הדיון והעיון של תחום הידע ואולי נתרם בכך גם לביסוסו.

בפרק המאמרים המקוריים, מוצעים לכם ארבעה מאמרים מתחומים שונים: מתחום התקשורת הפוליטית מוצע מאמר של רונית טל בלום, יריב צפתי וגבי וימן, **מעצים או מחליש? הקשר בין חשיפה למיסגור התקשורתי לבין הון פסיכולוגי ורווחה נפשית**. המאמר מציע, כי החשיפה למיסגור תקשורתי משפיעה על תחושות ותפיסות פסיכולוגיות, כמו הון פסיכולוגי ותחושת רווחה סובייקטיבית.

מתחום הסיקור של קבוצות מיעוט, מובא מאמרה של איילת כהן, **ייצוג עצמי של אנשים עם מוגבלויות: מגבול הקהל, אתגור הנורמות האסתטיות והדהוד אירוני**. המאמר בוחן טקסטים מגוונים של אנשים עם מוגבלות במדיה שונים ומציע לחברה "הרגילה" שלוש דרכים המשלימות זו את זו להתמודדות: מגבול (disabling) של הצופים, אתגור הנורמות האסתטיות הרווחות שעליהם חונכו, והדהוד אירוני.

מתחום חקר העיתונות, מוצג מאמרו של דוד לוי, **על אלף מילים ששיבשו תמונות – שגגות ודיאלוג בעקבות פרסום מידע ממצלמות מעקב**. במאמר נטען, כי בניגוד לדעה השכיחה בספרות, ההסתמכות על מצלמות המעקב עלולה לפגוע בהיררכיית המקורות המסורתית ולתת מקום לקולות נוספים, ובלבד שיבססו את טיעוניהם על מה שאפשר לראותו. המחקר גם מחדד את הפוטנציאל של העיתונות המודפסת בעידן השידור המידי.

ומתחום התקשורת הבינאישית המתווכת, מובא מאמרו של חננאל רוזנברג, 'החייל אינו זמין כעת': טירונות צבאית, מוסדות טוטליים והטלפון הסלולרי. המאמר מראה, כי המפקדים סבורים שלטלפון הנייד המצוי בידי הטיירונים יש השפעה שלילית על החיברות שלהם ועל הפיכתם לקבוצה מגובשת. להערכת החוקר, השימוש בסלולרי הוא ביטוי להתנגדותם של הטיירונים לפרקטיקות השליטה, הפיקוח והקולקטיביזציה, שאותן מפעיל הצבא, כ"מוסד כוללני", במטרה להפשיט את הטיירונים מזהויותיהם הפרטיקולריות. אך בה בעת הוא גם משמש להרחבת הפיקוח ולאישור הסדר ויחסי הכוח המוסדיים.

במדור דו"חות מחקר, מובאים סיכומים של שלוש עבודות דוקטורט: עבודת הדוקטורט של האמה אבו-קשק: **הבלוגוספירה של המגזר הערבי בישראל כאמצעי תקשורת אלטרנטיבי**; עבודת הדוקטורט של חיים פרנקל: **תקשורת קהת שיניים: קביעת סדר היום הצבאי-ביטחוני בישראל בעתות שגרה**; ועבודת הדוקטורט של יואב קניאס: **מין, מדע, מדיה: ניתוח ההיבטים הפומביים של הייעוץ המיני בעיתונות הייעודית העברית**. הכותרות של העבודות מדברות בעד עצמן ומרחיבות את הידע והדעת, כל אחת בתחומה.

במדור סקירת הספרים, מובאות כמיטב המסורת שתי סקירות לכל אחד משלושת הספרים שנסקרים. סקירותיהם של רפי מן ועוזי אלידע על ספרו של מוטי נייגר: **מוצאים לאור כמתווכי תרבות: היסטוריה תרבותית של מאה שנות מו"לות עברית בישראל (1910-2010)**. סקירותיהם של מתן אהרוני ודוד לוין על ספרה של מיכל פיק חמו: **מולדת פצועה: שינויים ביצוג הטראומה בקולנוע הישראלי**, וסקירותיהם של אודי לבל וחיים פרנקל על ספרה של כלילה מגן: **"חשופים בעלטה - המוסד, השב"כ והתקשורת הישראלית**.

לא נותר לי אלא לברך על המוגמר ולאחל קריאה מעשירה ומהנה!

הלל נוסק